

**ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร
ที่ปลูกข้าวโพดอำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ**
**Knowledge, attitude and chemical insecticide use behavior of corn farmers
in Sriratana district, Sisaket province**

วันปิติ ธรรมศรี* สิริพร พรหมอุทัย วนิตา บุษยาตรัส และ สุขุมภรณ์ ศาลางาม

หลักสูตรอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร 10700

Wanpiti Thammasri*, Siriporn Phomauthai, Wanida Budsayatrus and

Sukhumaporn Salangam

Program of Occupational Health and Safety, Faculty of Science and Technology,

Suan Dusit University, Bangkok 10700

Received: 27 September 2021/ Revised: 20 December 2021/ Accepted: 24 December 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงอย่างปลอดภัยในเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพด และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลต่อความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมในการใช้สารเคมีกำจัดแมลง กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรคือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด จำนวน 320 คน ในตำบลศรีแก้ว อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 92.00 ทักษะส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 97.00 และพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 98.00 จากการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลง โดยใช้ฟิชเชอร์เอ็กแซคต์ (Fisher's exact test) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อปี และประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีของเกษตรกร ($p < 0.01$)

คำสำคัญ: สารเคมีกำจัดแมลง เกษตรกร ข้าวโพด ทักษะ พฤติกรรม

Abstract

The objectives of this research were to study the knowledge, attitude and behavior of the safe use of pesticide in corn farmers and relationship between personal factors and knowledge, attitudes and behaviors in using pesticides. The samples were to 320 people of corn farmers in Sriratana district, Sisaket province. The research instrument was a questionnaire. The results found that the farmers had high knowledge levels, 92 percent. The most of the attitudes had high levels, 97.00 percent and the most of the behavior had high levels, 98.00 percent. The study of the relationship of personal factors with knowledge, attitude and behaviors of used pesticide by using the fisher's exact test, the results found that the personal factors of age, gender, education level, annual income and corn growing experience was related to knowledge, attitude and behavior of all chemical use in agriculture ($p < 0.01$).

Keywords: Pesticides, Farmers, Corn, Attitude, Behavior

บทนำ

เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นจึงมีพื้นที่ที่เป็นเขตที่มีความอุดมสมบูรณ์สามารถประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพหลักได้ ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษเป็นอีกหนึ่งจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างต่อเนื่องทั้งเพื่อการส่งออกและแปรรูปอาหารสัตว์ [1] ในปัจจุบันการเกษตรมีความแตกต่างจากอดีตค่อนข้างมาก มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้เพิ่มมากขึ้นเพื่อต้องการเพิ่มผลผลิตให้ทันตามความต้องการของตลาด เกษตรกรจึงมีการใช้สารเคมีกำจัดแมลงอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาทางด้านศัตรูพืชที่ทำลายผลผลิตจนไม่เหลือให้เก็บเกี่ยว หรือเก็บเกี่ยวได้เพียงเล็กน้อยไม่พอต่อค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการเพาะปลูก และดูแลรักษาในครั้งต่อไป จึงเป็นเหตุผลที่เกษตรกรหันมาใช้สารเคมีกำจัดแมลงมากขึ้น และที่สำคัญปัจจุบันมีแมลงรบกวนมากขึ้น ดังนั้นการใช้สารเคมีจึงเป็นทางเลือกที่เกษตรกรคิดว่าดีที่สุดที่จะสามารถกำจัดแมลงศัตรูพืชได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลก่อให้เกิดความเสียหายเกิดอันตรายต่อสุขภาพเกษตรกร [2, 3] จากข้อมูลผู้ป่วยโรคจากพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจังหวัดศรีสะเกษเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2559 มีอัตราป่วย 57.49 ต่อประชากรแสนคน ปี พ.ศ. 2560-2562 มีอัตราป่วยร้อยละ 34.85, 13.44 และ 9.34 ต่อประชากรแสนคนตามลำดับ

ทั้งนี้อำเภอศรีรัตนะ พบว่ามีประชากรที่ป่วยจากพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในช่วงปีดังกล่าว โดยประชากรในพื้นที่ปี พ.ศ. 2559-2562 มีอัตราป่วยร้อยละ 14.07, 19.88, 15.64 และ 11.16 ตามลำดับ [4] ศัตรูพืชในข้าวโพดส่วนใหญ่เป็นหนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุด เกษตรกรจึงมีการใช้สารเคมีกำจัดแมลงในการแก้ไขปัญหาเป็นส่วนใหญ่ เช่น การใช้สารเคมีกำจัดแมลงกลุ่มคาร์บาเมต (carbamate) ซึ่งเป็นสารเคมีกำจัดแมลงที่มีไนโตรเจนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ มีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ลีนเอสเตอเรสแบบชั่วคราว ระยะเวลาการออกฤทธิ์สั้น และสลายตัวได้เร็ว ทำให้ความเป็นพิษลดลง อย่างไรก็ตามหากเกษตรกรได้รับสัมผัสสารเคมีดังกล่าวทางปาก ผิวหนัง และการสูดดม จะทำให้มีอาการมึนงง ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย กระวนกระวาย ม่านตาหรี่ คลื่นไส้ อาเจียน น้ำตาและน้ำลายไหล เหงื่อออกมาก ปวดท้องเกร็ง ชีพจรเต้นช้ากล้ามเนื้อเกร็ง [5] ซึ่งผลกระทบต่อสุขภาพจากการใช้สารเคมีต่อเกษตรกรสามารถพบได้ภายหลังจากการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยช่องทางการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายเกษตรกรจะผ่านทางหายใจ ร้อยละ 65.45 รวมถึงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องในการใช้สารเคมี เช่น ใช้มือเปล่า ผสมสารเคมี ไม่ล้างมือทุกครั้งก่อนรับประทานอาหารหรือดื่มน้ำก็เป็นช่องทางการได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายได้ [6] โดยจากข้อมูลการศึกษาเกษตรกรในพื้นที่

ตำบลศรีแก้ว อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ พบพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัยในการใช้มือเกาะศีรษะ ใช้มือขยี้ตา เมื่อมีสิ่งแปลกปลอมเข้าตา หรือเช็ดเหงื่อขณะฉีดพ่นสารเคมีกำจัดแมลง และการล้างเครื่องพ่นยาและอุปกรณ์ที่เปื้อนสารเคมีด้วยมือเปล่า ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการรับสัมผัสสารเคมีกำจัดแมลงและมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยช่วงระยะเวลาที่เกษตรกรมักมีการใช้สารเคมีกำจัดแมลงกันมากที่สุดคือในช่วงก่อนหวานเมล็ด (คลุกเมล็ดก่อนปลูก) และหลังหวานเมล็ด (20-30 วัน)

ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในเขตพื้นที่ตำบลศรีแก้ว อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากมีอัตราป่วยที่ยังสูงมากกว่าร้อยละ 10 และในเขตอำเภอสรีรัตนะยังมีการนำสารเคมีกำจัดแมลงมาใช้ในการเพาะปลูกเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและป้องกันแก้ไขปัญหาสุขภาพจากสารเคมีกำจัดแมลงให้กับเกษตรกรในพื้นที่ คณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปใช้ในการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง และมีความปลอดภัยในการประกอบอาชีพต่อไป ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงอย่างปลอดภัยของเกษตรกรในตำบลศรีแก้ว อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรปลูกข้าวโพดในตำบลศรีแก้ว อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 320 คน จากประชากร 1,578 คน [1] เนื่องจาก Taro Yamane [7] เป็นตารางจำนวนตัวอย่างจากจำนวนประชากร เมื่อได้จำนวนตัวอย่างแล้วจึงเลือกตัวอย่างมาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งเกษตรกรที่ทำการศึกษานี้เป็นเกษตรกรที่ยินดีให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัย โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมให้ข้อมูลการวิจัยสามารถออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา ซึ่งไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับ การเผยแพร่ผลการวิจัยจะนำเสนอเป็นทางวิชาการเท่านั้น

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ครัวเรือน และประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพด

ตัวแปรตาม คือ ความรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดแมลง ทักษะต่อการใช้สารเคมีกำจัดแมลง และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลง

3. การศึกษาครั้งนี้ได้รับการยกเว้นการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เอกสารเลขที่ SDU-RDI 2021-036

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในครั้งนี้ คือ เครื่องมือแบบสอบถาม ซึ่งจากการตรวจสอบค่า Index of Item Objective Congruence: IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เท่ากับ 0.80 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.80, 0.83 และ 0.85 ซึ่งแบบสอบถาม แบ่งเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวโพด ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลง ส่วนที่ 4 ทักษะเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลง ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลง

เกณฑ์การแปลความหมายความรู้ความเข้าใจ มีดังนี้

คะแนนรวม	การแปลผลความหมายระดับความรู้
0 – 6	มีความรู้ในระดับต่ำ
7 – 11	มีความรู้ในระดับปานกลาง
12 – 16	มีความรู้ในระดับดีมาก

เกณฑ์การแปลความหมายทัศนคติ มีดังนี้

คะแนนรวม	การแปลผลความหมายระดับทัศนคติ
1 – 16	มีทัศนคติในระดับต่ำ
17 – 32	มีทัศนคติในระดับปานกลาง
33 – 48	มีทัศนคติในระดับดีมาก

เกณฑ์การแปลความหมายพฤติกรรม มีดังนี้

คะแนนรวม	การแปลผลความหมายระดับพฤติกรรม
1 – 16	มีพฤติกรรมในระดับต่ำ
17 – 32	มีพฤติกรรมในระดับปานกลาง
33 – 48	มีพฤติกรรมในระดับดีมาก

5. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ คือ ค่าร้อยละ (percentage) การแจกแจงความถี่ (frequency) และการทดสอบความสัมพันธ์แบบฟิชเชอร์เอ็กแซคต์ (Fisher's exact test)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล พบว่าเกษตรกรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.00 ด้านอายุ พบว่าส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-60 คิดเป็นร้อยละ 72.00 ด้านโรคประจำตัว พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว คิดเป็นร้อยละ 77.50 ด้านการตรวจสุขภาพประจำปี พบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี คิดเป็นร้อยละ 55.00 ด้านระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาที่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 70.00

ด้านรายได้เฉลี่ยต่อปี พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปี คือ 50,001-65,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.00 และประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.94

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวโพด พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าวโพดพันธุ์แปซิฟิก 789 คิดเป็นร้อยละ 55 เกษตรกรมีการใช้สารเคมีกำจัดแมลงในช่วงก่อนหวานเมล็ด (คลุกเมล็ดก่อนปลูก) คิดเป็นร้อยละ 48 และหลังหวานเมล็ด (20-30 วัน) ร้อยละ 52 จากการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในพื้นที่ พบว่าโดยรวมเกษตรกรมีระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 92.00 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร	ระดับคะแนน	จำนวน (N=320)	ร้อยละ
ต่ำ	0 – 6	0	0.00
ปานกลาง	7 – 11	25	8.00
ดีมาก	12 – 16	295	92.00
รวม		320	100.00

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีกำจัดแมลงโดยใช้ฟิชเชอร์เอ็กแซคต์ (Fisher's exact test) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อปี และ

ประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร ($p < 0.01$) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลง

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลง		p-value
	ดีมาก	ปานกลาง	
อายุ			<0.01
21 - 40	0	6	
41 - 60	211	19	
61 - 70	81	0	
มากกว่า 70	3	0	
เพศ			<0.01
ชาย	125	25	
หญิง	170	0	
ระดับการศึกษา			
ไม่ได้เรียน	10	25	<0.01
ประถมศึกษา	224	0	
มัธยมศึกษาตอนต้น	50	0	
มัธยมศึกษาตอนปลาย	9	0	
ปริญญาตรี	2	0	
รายได้ต่อปี			<0.01
น้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี	72	25	
50,001 - 65,000 บาทต่อปี	141	0	
65,001 - 80,000 บาทต่อปี	82	0	
ประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพด			<0.01
ต่ำกว่า 5 ปี	0	1	
5 - 10	114	24	
11 - 20	179	0	
21 - 30	2	0	

จากการศึกษาระดับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมี โดยรวมเกษตรกรมีระดับทัศนคติอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็น ร้อยละ 97.00 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร

ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมี กำจัดแมลงของเกษตรกร	ระดับคะแนน	จำนวน (N=320)	ร้อยละ
ต่ำ	1 – 16	0	0.00
ปานกลาง	17 – 32	7	3.00
ดีมาก	33 – 48	313	97.00
รวม		320	100.00

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร โดยใช้ฟิชเชอร์เอ็กแซคต์ (Fisher's exact test) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อปี และประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดมีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร ($p < 0.01$) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลต่อทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลง

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ สารเคมีกำจัดแมลง		p-value
	ดีมาก	ปานกลาง	
อายุ			<0.01
21 - 40	0	6	
41 - 60	229	1	
61 - 70	81	0	
มากกว่า 70	3	0	
เพศ			<0.01
ชาย	143	7	
หญิง	170	0	
ระดับการศึกษา			<0.01
ไม่ได้เรียน	28	7	
ประถมศึกษา	224	0	
มัธยมศึกษาตอนต้น	50	0	
มัธยมศึกษาตอนปลาย	9	0	
ปริญญาตรี	2	0	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ สารเคมีกำจัดแมลง		p-value
	ดีมาก	ปานกลาง	
รายได้ต่อปี			<0.01
น้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี	90	7	
50,001 - 65,000 บาทต่อปี	141	0	
65,001 - 80,000 บาทต่อปี	82	0	
ประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพด			<0.01
ต่ำกว่า 5 ปี	0	1	
5 - 10	132	6	
11 - 20	179	0	
21 - 30	2	0	

จากการศึกษาระดับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกข้าวโพดในพื้นที่ พบว่าโดยรวม เกษตรกรมีระดับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 98.00 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ระดับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร

ระดับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร	ระดับคะแนน	จำนวน (N=320)	ร้อยละ
ต่ำ	1 - 16	0	0.00
ปานกลาง	17 - 32	6	2.00
ดีมาก	33 - 48	314	98.00
รวม		320	100.00

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร โดยใช้ฟิชเชอร์เอ็กแซคต์ (Fisher's exact test) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อปี และ ประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร ($p < 0.01$) (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับพฤติกรรมการใช้ สารเคมีกำจัดแมลง		<i>p-value</i>
	ดีมาก	ปานกลาง	
อายุ			<0.01
21 – 40	0	6	
41 – 60	230	0	
61 – 70	81	0	
มากกว่า 70	3	0	
เพศ			<0.01
ชาย	144	6	
หญิง	170	0	
ระดับการศึกษา			<0.01
ไม่ได้เรียน	29	6	
ประถมศึกษา	224	0	
มัธยมศึกษาตอนต้น	50	0	
มัธยมศึกษาตอนปลาย	9	0	
ปริญญาตรี	2	0	
รายได้ต่อปี			<0.01
น้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี	91	6	
50,001 - 65,000 บาทต่อปี	141	0	
65,001 - 80,000 บาทต่อปี	82	0	
ประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพด			<0.01
ต่ำกว่า 5 ปี	0	1	
5 – 10	133	5	
11 – 20	179	0	
21 – 30	2	0	

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในตำบลศรีแก้ว อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าเกษตรกรที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 41-60 ปี โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว จากการสอบถามข้อมูลการตรวจสุขภาพประจำปีพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ส่วนระดับการศึกษาของเกษตรกรพบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาที่ระดับประถมศึกษา ด้านรายได้เฉลี่ยต่อปีส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีอยู่ระหว่าง 50,001-65,500 บาท จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการปลูกข้าวโพดพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าวโพดพันธุ์แปซิฟิก 789 ซึ่งเกษตรกรมีการใช้สารเคมีกำจัดแมลงมากในช่วงหลังหว่านเมล็ด (20-30 วัน) และก่อนหว่านเมล็ด (คลุกเมล็ดก่อนปลูก) ตามลำดับ

จากการศึกษาข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลง พบว่าระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 92.00 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีกำจัดแมลง โดยใช้การทดสอบแบบฟิชเชอร์เอ็กแซคต์ (Fisher's exact test) พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อปี และประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร ($p < 0.01$) สำหรับข้อมูลการศึกษาด้านทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลง พบว่าระดับทัศนคติในการใช้สารเคมีกำจัดแมลงอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 97.00 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับทัศนคติในการใช้สารเคมีกำจัดแมลง โดยใช้การทดสอบแบบฟิชเชอร์เอ็กแซคต์ (Fisher's exact test) พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อปี และประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร ($p < 0.01$) และจากการศึกษาข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลง พบว่าระดับ

พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 98.00 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลง โดยใช้การทดสอบแบบฟิชเชอร์เอ็กแซคต์ (Fisher's exact test) พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อปี และประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกร ($p < 0.01$)

หากพิจารณาผลจากการศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะเกษตรกรส่วนใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพด เป็นระยะเวลา นานเฉลี่ย 11-20 ปี จะส่งผลทำให้เกษตรกรมีระดับความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีกำจัดแมลงที่ปลอดภัยอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งจากผลการศึกษาเกษตรกรในพื้นที่พบว่า เกษตรกรมีการอ่านคำแนะนำในฉลากข้างบรรจุภัณฑ์ เช่น ขนาด ปริมาณ วิธีป้องกันอันตราย และปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ก่อนใช้ ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานเกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร [8] ว่าเป็นความสามารถในการคิด และเข้าใจวิธีการ โดยการวัดระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรที่มีต่อการใช้สารเคมีกำจัดแมลงเป็นการวัดเพื่อถามระดับความจำ ความคิด ความเข้าใจ ที่เกษตรกรผู้ถูกวัดได้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์จากประสบการณ์ ความสามารถในการจำ เข้าใจ และการนำสารเคมีกำจัดแมลงไปใช้ได้ถูกต้อง และเมื่อพิจารณาผลจากการศึกษาระดับด้านทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด พบว่าโดยรวมเกษตรกรมีทัศนคติอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ การใช้สารเคมีกำจัดแมลงถ้าปฏิบัติตามคำแนะนำในฉลากอย่างเคร่งครัดจะปลอดภัยกว่า และการฉีดพ่นสารกำจัดแมลงควรอยู่เหนือลม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันตัวเองจากการสัมผัสสารเคมีของเกษตรกรตำบลหนองแก้วอำเภอมือง จังหวัดศรีสะเกษ [9] ที่พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตัวเองจากการสัมผัสสารเคมีอยู่ในระดับสูง และมีทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันตัวเองจากการสัมผัสสารเคมีอยู่

ในระดับสูงเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาจากการศึกษาระดับด้านพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในตำบลศรีแก้ว อำเภอสรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าโดยรวมเกษตรกรมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีมาก เช่น การตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องพ่นก่อนใช้งาน การทำความสะอาดร่างกาย อาบน้ำฟอกสบู่ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันที เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรตำบลป่าไม้งามอำเภอมืองจังหวัดหนองบัวลำภู [10] ที่พบว่าพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับดี และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่าความรู้เรื่องการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ดังนั้นระดับความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้นส่งผลทำให้เกษตรกรมีระดับพฤติกรรมที่ดีขึ้นด้วย ซึ่งจากผลการศึกษาเกษตรกรในพื้นที่ครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดและใช้สารเคมีกำจัดแมลงเป็นระยะเวลานาน 11-20 ปี จะทำให้เกษตรกรมีความรู้ต่อการใช้สารเคมีกำจัดแมลง เมื่อเกิดความรู้ความเข้าใจ ย่อมส่งผลทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการใช้สารเคมีกำจัดแมลงที่ปลอดภัยด้วย ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงที่ปลอดภัยตามมา โดยสอดคล้องกับการรายงานที่พบว่าพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจะขึ้นกับระยะเวลาการประกอบอาชีพของเกษตรกร หากเกษตรกรประกอบอาชีพมาเป็นระยะเวลานานจะมีพฤติกรรมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในระดับดี [11] อย่างไรก็ตามยังมีเกษตรกรบางส่วนที่มีการใช้สารเคมีและประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดน้อยกว่า 10 ปี ที่มีความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมต่อการใช้สารเคมีที่ปลอดภัยในระดับที่น้อยกว่า ซึ่งจากผลการศึกษาครั้งนี้เกษตรกรยังมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดแมลงที่ไม่ปลอดภัย เช่น การใช้มือเกาศีรษะ ใช้มือขยี้ตา เมื่อมีสิ่งแปลกปลอมเข้าตา หรือเช็ดเหงื่อขณะฉีดพ่นสารเคมีกำจัดแมลง และการล้างเครื่องพ่นยา และอุปกรณ์ที่เป็นสารเคมีด้วยมือเปล่า โดยพฤติกรรมดังกล่าวมีความ

เสี่ยงส่งผลต่อการเจ็บป่วยต่อโรคพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้แนะนำและส่งเสริมให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี และเพิ่มการปลูกข้าวโพดอินทรีย์มากขึ้นเพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพและลดการปนเปื้อนของสารเคมีต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้านี้ทำให้พบปัญหาว่ายังมีเกษตรกรบางส่วนที่มีความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมต่อการใช้สารเคมีที่ปลอดภัยในระดับปานกลาง ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมในการใช้สารเคมีกำจัดแมลงที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นจึงควรให้คำแนะนำและส่งเสริมการป้องกันทางด้านอาชีวอนามัย และความปลอดภัยให้กับเกษตรกรที่ยังมีประสบการณ์น้อยในการใช้สารเคมีกำจัดแมลง โดยเฉพาะการลดการใช้สารเคมี และเพิ่มการปลูกข้าวโพดอินทรีย์มากขึ้น เพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพเกษตรกร รวมถึงผู้บริโภค และลดการปนเปื้อนของสารเคมีต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ดินและน้ำ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในตำบลศรีแก้ว อำเภอสรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาค้นคว้า

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดศรีสะเกษ. ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร. [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 12 พ.ค. 2564]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.opsmoac.go.th/sisaket-home>
2. วิทยา ดันอารีย์. รายงานการวิจัยการประเมินผลกระทบสุขภาพจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรในการปลูกพืชไร่ เขตเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่; 2554.

3. สุราสินี อึ้งสูงเนิน. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2558;9 (1):50-63.
4. กระทรวงสาธารณสุข. ข้อมูลผู้ป่วยโรคจากพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจังหวัดศรีสะเกษ. [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 10 พ.ค. 2564]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.moph.go.th/>
5. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. ศูนย์ข้อมูลพิษวิทยาสารเคมีกำจัดแมลง. [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 10 พ.ค. 2564]. เข้าถึงได้จาก: http://webdb.dmsc.moph.go.th/ifc_toxic/a_tx_1_001c.asp?info_id=396
6. สิริภรณ์กัญญา เรืองไชย, ยรรยงค์ อินทร์ม่วง. ผลกระทบจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสุขภาพของเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบในตำบลลำห้วยหลวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ขอนแก่น 2554;18(1):48-60.
7. Taro Yamane. Statistics: an Introductory analysis. New York: Harper & Row; 1973.
8. ชัยวัฒน์ สัมมา. การมีส่วนร่วมในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกคน) ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. จันทบุรี; 2548.
9. กวิสธารินทร์ คณะพันธ์, กาญจนา แซ่ฮึง. ความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันตัวเองจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในนาข้าวของเกษตรกรตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการแพทย์และสาธารณสุขมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 2563;3(3): 187-98.
10. นัสพงษ์ กลิ่นจำปา, ดาริวรรณ เศรษฐธรรม. พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรตำบลป่าไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู. วารสารวิชาการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 นครราชสีมา 2562; 25(2):26-34.
11. วัชรภรณ์ วงศ์สกุลกาญจน์, ศิริศักดิ์ มังกรทอง, ประจวบลาภ เทียงแท้. พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสในเลือดของเกษตรกร: กรณีศึกษาอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี. วารสารราชพฤกษ์ 2561;16(1):55-64.